

“Stichting De Samenwerking”,
Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf

Crisisplan

22 juni 2015

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
1. Inleiding	3
1.1 Crisisplan	3
1.2 Crisissituatie.....	3
1.3 Gevolgde procedure om te komen tot een crisisplan	5
2. Uitgangspunten	6
2.1 Aannames	6
2.2 Evaluatie herstelplan.....	6
3. Kritische dekkingsgraad	7
4. Beschikbare maatregelen en effectiviteit	8
4.1 Juridisch kader	8
4.2 Toeslagenbeleid	8
4.3 Premiebeleid	9
4.4 Versoberen van de regeling	10
4.5 Korting van pensioenaanspraken en –rechten	13
5. Uitgangspunten bij selectie van maatregelen en evenwichtige belangenbehartiging	15
5.1 Uitgangspunten selectie van maatregelen	15
5.2 Evenwichtige belangenbehartiging	16
6. Prioritering van de maatregelen	18
6.1 Toeslagenbeleid	18
6.2 Premiebeleid	18
6.3 Pensioenregeling	18
6.4 Korten	18
7. Besluitvorming tijdens crisis	19
8. Communicatie	20
9. Evaluatie	21

1. Inleiding

Het bestuur van de “Stichting De Samenwerking”, Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf (verder: het fonds) gaat in dit inleidende hoofdstuk in op haar definitie van crisissituatie.

1.1 Crisisplan

In dit crisisplan legt het bestuur vast hoe het bestuur handelt als het fonds in een crisissituatie terecht komt. Uiteraard is besluitvorming over sommige beschikbare maatregelen voorbehouden aan sociale partners.

1.2 Crisissituatie

Het geraken in een situatie van reservetekort wordt door het bestuur niet noodzakelijkerwijs een crisissituatie genoemd. Zolang het mogelijk is binnen de wettelijke termijn met behulp van de maatregelen opgenomen in het herstelplan uit tekort te komen, zijn geen aanvullende maatregelen nodig.

Het financieel crisisplan geeft een beschrijving van maatregelen die een fonds zou kunnen inzetten indien de dekkingsgraad zich bevindt op of zich snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het pensioenfonds in gevaar komt.

Het bestuur definieert een financiële crisis in het kader van dit plan als een financiële situatie waarin de doelstellingen van het pensioenfonds, op korte en/of langere termijn niet meer waargemaakt kunnen worden.

Het bestuur onderscheidt de volgende crisissituaties:

1. Het pensioenfonds komt terecht in een tekortsituatie waarin de beleidsdekkingsgraad lager wordt dan de vereiste dekkingsgraad;
2. Het pensioenfonds is niet meer binnen de hersteltermijn in staat om uit het tekort te komen (de beleidsdekkingsgraad daalt tot onder de kritische dekkingsgraad);
3. Het pensioenfonds is niet in staat om binnen 5 jaar uit het dekkingstekort te komen.

De dekkingsgraad waarbij herstel tot mVDG nog net mogelijk is, oftewel de kritische dekkingsgraad, is per ultimo 2014 berekend op 87,9%¹.

In het geval er sprake is van een crisissituatie, treedt dit crisisplan in werking.

In dit financieel crisisplan wordt ingegaan op de volgende punten:

- Uitgangspunten (Hoofdstuk 2);
- Kritische dekkingsgraad (Hoofdstuk 3);
- Beschikbare maatregelen en financiële effecten van deze maatregelen (Hoofdstuk 4);
- Uitgangspunten bij selecteren maatregelen en evenwichtige belangenbehartiging (Hoofdstuk 5);
- Prioritering van de maatregelen (Hoofdstuk 6);
- Besluitvormingsproces tijdens een crisissituatie (Hoofdstuk 7);
- Communicatie tijdens een crisissituatie en over het financieel crisisplan (Hoofdstuk 8);
- Beoordeling actualiteit financieel crisisplan (Hoofdstuk 9).

Bij de hieronder te definiëren mogelijke maatregelen is als uitgangspunt genomen, conform de Pensioenwet, dat “afstempelen” van rechten het ultieme middel is en dat te allen tijde een evenwichtige belangenbehartiging wordt nagestreefd.

Bij evenwichtige behartiging van belangen gaat het om verschillende aspecten. Te denken valt aan:

---

¹ Op basis van de gehanteerde uitgangspunten.

1. Welke groepen worden in welke mate door het beleid geraakt.
2. Is er evenwicht tussen de impact op degenen die er door geraakt worden en de herstelkracht van een maatregel.
3. Duur en wijze van compensatie van een maatregel: hoe te handelen als het fonds weer herstelt.
4. Solidariteitseffecten (overdrachten tussen generaties).

1.3 Gevolgde procedure om te komen tot een crisisplan

Het bestuur heeft de volgende stappen gevolgd om tot dit crisisplan te komen:

- Inventariseren maatregelen;
- Selecteren maatregelen die haalbaar en wenselijk zijn;
- Prioriteren en benoemen voorwaarden waaronder de te nemen maatregelen;
- Afronding
  - Opstellen crisisplan;
  - Besluitvormingsproces;
  - Opstellen communicatiebeleid rondom crisisplan.

Inventariseren maatregelen

In de eerste stap heeft het bestuur van het fonds een uitgebreide inventarisatie uitgevoerd. Deze inventarisatie levert de volgende informatie op:

- Mogelijke definities van kritische situaties;
- Inzicht in de omstandigheden waarin een kritische situatie zich zou kunnen voordoen;
- Analyse van de dekingsgraad waarbij herstel “zonder te korten” niet meer mogelijk is;
- Een overzicht van mogelijke crisismaatregelen voor het fonds;
- Het financiële effect van mogelijke crisismaatregelen;
- De effecten op verschillende belanghebbenden van de crisismaatregelen;
- De wettelijke eisen waar het fonds minimaal aan moet voldoen;
- Een overzicht van de formele besluitvormingsprocessen bij het nemen van crisismaatregelen.

Selecteren maatregelen die haalbaar en wenselijk zijn

In de tweede stap heeft het bestuur van het fonds een selectie gemaakt uit alle mogelijke crisismaatregelen die volgden uit de eerste stap. Het bestuur heeft in de selectie rekening gehouden met de financiële effectiviteit, evenwichtige belangenafweging en realistische inzet van de crisismaatregelen.

Prioriteren en benoemen voorwaarden waaronder de te nemen maatregelen

Het doorlopen van stap 1 en 2 heeft onder meer geleid tot een lijst van maatregelen die denkbaar en haalbaar zijn om in te zetten. Vervolgens heeft het bestuur benoemd onder welke voorwaarde een bepaalde maatregel wordt ingezet. Dit betekent dat vast komt te staan bij welke grenswaarden het bestuur een maatregel neemt.

Afronding

Na het doorlopen van stap 1 tot en met 3 heeft het bestuur van het fonds het daadwerkelijke plan geformuleerd. Het bestuur beoogt met het plan inhoud te geven aan de te hanteren ondergrenzen, de te nemen maatregelen en de te volgen consultatie-, informatie-, communicatie- en besluitvormingsprocessen. Het bestuur neemt het crisisplan op in een bijlage bij de ABTN van het fonds.

2. Uitgangspunten

Dit hoofdstuk geeft de uitgangspunten weer van de berekeningen zoals gepresenteerd in de volgende hoofdstukken. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de financiële positie van het fonds.

2.1 Aannames

Uitgangspunten voor bepaling van de effectiviteit van een maatregel is de financiële positie ultimo 2014. De beleidsdekkingsgraad ultimo 2014 is 112,3% (een dekkingsgraad van 109,9%). In de prognoses is gerekend met de rentetermijnstructuur (RTS) zoals DNB primo 2015 heeft gepubliceerd en met de daaruit afgeleide forwardcurves. Voor het rendement hanteert het bestuur rendementscurve die gebaseerd is op de maximale parameters zoals door de Commissie parameters is gepubliceerd en de RTS primo 2015. Dit is conform de aanname uit het herstelplan. De actuariële grondslagen voor de technische voorziening zijn zoals beschreven in de ABTN.

De effectiviteit van de maatregelen geeft uiteraard slechts een indicatie. Elke crisis staat op zich en de effectiviteit en herstelkracht van maatregelen is afhankelijk van de omstandigheden waarin het fonds zich bevindt op het moment van de crisissituatie.

2.2 Evaluatie herstelplan

Het fonds verkeert per 1 januari 2015 in een tekort en een herstelplan is van kracht. De volgende tabel geeft het dekkingsgraadsjabloon primo 2015 weer:

Jaar	DG Primo	Premie	Uitkering	Indexering/ korting	Rentetermijn-structuur	Over-rendement	Overig	DG ultimo	BDG ultimo	
	M1		M2		M3		M4		M5	
	%	Delta %-punt	Delta %-punt	Delta %-punt	Delta %-punt	Delta %-punt	Delta %-punt	%	%	
2015	109,9%	-0,6%	0,2%	0,0%	-5,2%	4,2%	-0,1%	108,4%	106,6%	
2016	108,4%	-0,4%	0,2%	0,0%	0,0%	4,2%	-0,1%	112,3%	110,4%	
2017	112,3%	-0,5%	0,2%	0,0%	0,0%	4,2%	0,0%	116,2%	114,3%	
2018	116,2%	-0,5%	0,3%	-0,6%	0,0%	4,2%	0,1%	119,7%	118,0%	
2019	119,7%	-0,5%	0,4%	-1,3%	0,0%	4,2%	0,1%	122,6%	121,2%	
2020	122,6%	-0,5%	0,5%	-1,7%	0,0%	4,2%	0,0%	125,1%	123,9%	
2021	125,1%	-0,5%	0,6%	-2,1%	0,0%	4,1%	0,0%	127,2%	126,2%	
2022	127,2%	-0,5%	0,7%	-2,4%	0,0%	4,0%	0,0%	129,0%	128,1%	
2023	129,0%	-0,5%	0,8%	-2,5%	0,0%	3,9%	0,0%	130,7%	129,9%	
2024	130,7%	-0,5%	0,9%	-2,6%	0,0%	3,9%	0,0%	132,4%	131,6%	
2025	132,4%	-0,5%	1,0%	-2,6%	0,0%	3,8%	0,0%	134,1%	133,3%	
2026	134,1%	-0,4%	1,1%	-2,6%	0,0%	3,8%	0,0%	136,0%	135,1%	

3. Kritische dekkingsgraad

De zogenaamde kritische dekkingsgraad (de dekkingsgraad waarbij herstel naar het minimaal vereist eigen vermogen zonder korten nog net mogelijk is) is mede afhankelijk van de stand van de lange rente, de korte rente en het te verwachten rendement. De volgende tabel geeft de kritische dekkingsgraden bij verschillende absolute wijzigingen in de rentetermijnstructuur dan wel het verwacht rendement².

Tabel 1: Kritische dekkingsgraad maatstaf mVDG

<i>Wijziging verwacht rendement</i>	Wijziging rente				
	-2%	-1%	0%	1%	2%
-2%	92,5%	94,9%	97,5%	99,9%	102,8%
-1%	88,5%	90,8%	93,3%	95,7%	98,5%
0%	84,7%	87,0%	89,4%	91,7%	94,5%
1%	81,1%	83,3%	85,7%	87,9%	90,6%
2%	77,6%	79,8%	82,1%	84,3%	87,0%

Als het verwacht rendement in alle jaren rendement van 2%-punt is gedaald en de rentetermijnstructuur is eveneens met 2%-punt (parallel) gedaald, dan kan er bij een dekkingsgraad van 92,5% nog binnen de hersteltermijn hersteld worden. De kritische dekkingsgraden zijn berekend uitgaande van het huidige beleid.

² Er wordt gekeken naar een parallelle verschuiving in de rentetermijnstructuur dan wel de curve met betrekking tot het verwacht rendement.

4. Beschikbare maatregelen en effectiviteit

Dit hoofdstuk bevat een inventarisatie die het bestuur heeft gemaakt van alle mogelijke maatregelen. Aangezien het beleid per 2015 al vast staat, worden de hieronder genoemde maatregelen toegepast per 2016.

4.1 Juridisch kader

Het fonds hanteert als financiële sturingsmiddelen het premiebeleid, het toeslagbeleid en het beleggingsbeleid. Tevens kan het fonds cao-partijen adviseren de pensioenovereenkomst aan te passen waar het de opbouw van toekomstige aanspraken betreft en kan het fonds als laatste middel de pensioenaanspraken en pensioenrechten verminderen.

4.2 Toeslagenbeleid

Het toeslagenbeleid van het pensioenfonds is beschreven in hoofdstuk 7 van het uitvoeringsreglement, artikel 19 van het pensioenreglement en in hoofdstuk 3.8 van de ABTN.

Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre een toeslag kan worden verleend op de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden. Het bestuur dient hierbij rekening te houden met de beschikbare middelen.

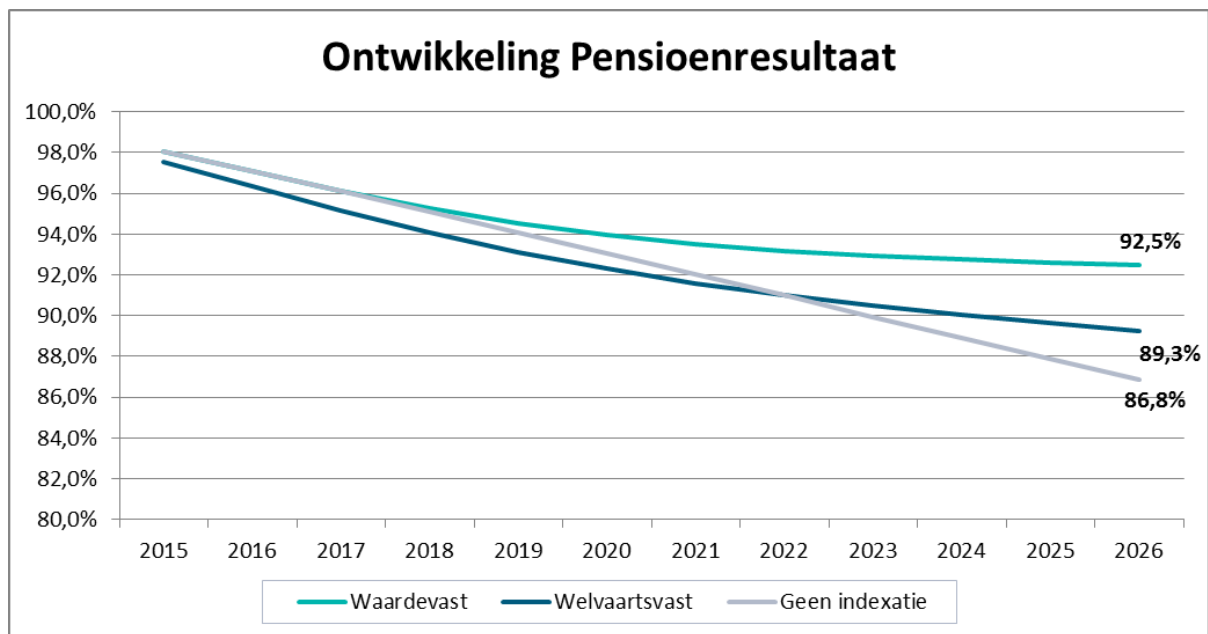
Conform het nFTK is een voorwaarde voor het verlenen van de toeslagen is dat de indexatie toekomstbestendig dient te zijn. Dit impliceert dat er vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110% toeslagen verleend kunnen worden. Het fonds hanteert een maximaal en toekomstbestendig indexatiebeleid, waarbij de indexatiemaatstaf voor alle deelnemers de prijsinflatie is.

Het achterwege laten van toeslag heeft in potentie veel herstelkracht. Nadeel van het overslaan van toeslag is dat de (gewezen) deelnemers en de pensioengerechtigden er in koopkracht op achteruit gaan (zie grafiek 1).

Onderstaande grafiek geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de pensioenen zowel in termen van waardevastheid (=koopkracht) als in termen van welvaartsvastheid (toeslagambitie) op basis van het dekkingsgraadsjabloon primo boekjaar 2015. Tevens is een variant toegevoegd waarin na 2016 geen verdere toeslagen worden verleend.

Grafiek 1: pensioenresultaat met en zonder indexatie

Uit de grafiek blijkt dat, indien toeslagen worden verleend zoals opgenomen in het dekkingsgraadsjabloon van het herstelplan 2015, de koopkracht van het pensioen (waardevast) eind 2026 gelijk is aan 92,5%. Als het pensioenresultaat wordt uitgedrukt in termen van welvaartsvastheid (loonindex) daalt dit pensioenresultaat eind 2026 naar 89,3%. Indien wordt uitgegaan van de veronderstelling dat na 2016 gedurende de gehele periode van het herstelplan geen verdere toeslagen worden verleend, daalt het pensioenresultaat verder naar 86,8%.

Conclusie effectiviteit maatregel

- Laag indien er sprake is van een (relatief) slechte financiële positie
- Groot als de financiële positie gezond is

4.3 Premiebeleid

Het premiebeleid van het fonds wordt beschreven in artikel 3 van het uitvoeringsreglement, artikel 6 van het pensioenreglement en in hoofdstuk 3 van de ABTN.

De gehele pensioenregeling wordt vanaf 2015 gefinancierd door een reglementaire doorsneepremie van 20,3% van de pensioengrondslag.

Als het fonds in een crisissituatie komt, kan een herstellpremie ingevoerd worden. Deze herstellpremie komt bovenop de reglementaire doorsneepremie van 20,3%.

Effectiviteit herstellpremie

Als een herstellpremie wordt ingevoerd, heeft dat gevolgen voor de hoogte van de dekkingsgraad. De volgende tabel geeft inzicht in de gevolgen van de invoering van een herstellpremie voor de dekkingsgraad na een bepaalde periode.

Tabel 2: Effect herstellpremie

	Premie verhoging in %-punten			
	1%	2%	3%	4%
Stijging in dekkingsgraad				
<i>Effect na 1 jaar</i>	0,0%	0,1%	0,2%	0,3%
<i>Effect na 5 jaar</i>	0,3%	0,7%	1,1%	1,4%
<i>Effect einde horizon</i>	0,9%	1,9%	2,8%	3,8%
Cumulatieve indexatie (15,7%)	16,0%	16,0%	16,3%	16,5%
KDG maatstaf mVDG (89,4%)	89,1%	88,9%	88,6%	88,4%

Een herstellpremie van 2 procentpunt zorgt voor een dekkingsgraad die naar verwachting aan het einde van de horizon 1,9% hoger ligt. Naast het effect op de dekkingsgraad is er ook een indexatie effect. Doordat er meer premie wordt betaald, wordt de buffer ook groter, wat inhoudt dat er meer ruimte tot indexeren is. Bij een herstellpremie van 4%-punt is een stijging van cumulatieve indexatie van 0,8% te zien. De herstellkracht van het fonds stijgt ook, gezien de daling in kritische dekkingsgraad. Het fonds komt minder snel in een crisissituatie.

Het premie-instrument is de enige maatregel die zowel werkgevers als deelnemers direct raakt. De premie moet wettelijk gezien minimaal (gedempt) kostendekkend zijn.

Conclusie effectiviteit maatregel

- De herstellkracht is groot.
- Een herstellpremie tot 3% leidt tot een hogere premie en tot meer indexatie.

4.4 Versoberen van de regeling

De procedure tot wijziging van de pensioenregeling is beschreven in artikel 13 van het uitvoeringsreglement en artikel 23 van de statuten.

Het bestuur onderscheidt de volgende mogelijkheden voor het versoberen van de pensioenregeling:

- Het ambitieniveau van de pensioenregeling kan na onderhandelingen door, en in opdracht van, cao-partijen worden gewijzigd tijdens een crisisperiode. Hiervoor kan het opbouwpercentage verlaagd worden;
- De verhoging van de franchise, gecombineerd met een hogere premie, waarbij totale premie in miljoenen gelijk blijft;
- Het omzetten van het partnerpensioen op opbouwbasis naar partnerpensioen op risicobasis;

Deze paragraaf beschrijft deze drie mogelijkheden.

4.4.1 Verlaging opbouwpercentage

Het opbouwpercentage voor ouderdompensioen bedraagt 1,65% (2015) van de pensioengrondslag. Het ouderdompensioen is gelijk aan de som van de jaarlijks vastgestelde pensioengrondslagen, vermenigvuldigd met het opbouwpercentage. Het partnerpensioen bedraagt 70% van het te bereiken ouderdompensioen. Voor ieder kind bedraagt het wezenpensioen 14% van het te bereiken ouderdompensioen.

Door het opbouwpercentage te verlagen ontstaat een besparing in de toekomst. Het verlagen van het opbouwpercentage treft vooral de hogere inkomens.

Effectiviteit versoering regeling door verlaging opbouwpercentage

Een verlaging van het opbouwpercentage beïnvloedt de herstelkracht van het fonds positief. De volgende tabel geeft naast het effect op de dekkingsgraad, ook de toekomstige toeslagen en mate van herstelkracht (in de vorm van een verlaging van de kritische dekkingsgraad) bij vier lagere opbouwpercentages weer.

Tabel 3: Verlagen opbouwpercentage

	Verlaging van opbouwpercentage (in %-punten)			
	-0,05%	-0,10%	-0,15%	-0,20%
Stijging in dekkingsgraad				
<i>Effect na 1 jaar</i>	0,0%	0,1%	0,2%	0,2%
<i>Effect na 5 jaar</i>	0,2%	0,5%	0,8%	1,1%
<i>Effect einde horizon</i>	0,7%	1,4%	2,1%	2,8%
Cumulatieve indexatie (15,7%)	16,0%	16,0%	16,0%	16,3%
KDG maatstaf mVDG (89,4%)	89,2%	89,1%	88,9%	88,7%

Als het opbouwpercentage wordt verlaagd van 1,65% naar 1,45%, dan zal de dekkingsgraad aan het einde van de herstelhorizon naar verwachting 2,8%-punt hoger liggen. Er kan echter wel meer indexatie gegeven worden wat zichtbaar is in de cumulatieve indexatie percentages. De verbetering in herstelkracht komt terug in de verlaging van de kritische dekkingsgraad.

Conclusie effectiviteit maatregel

- Het effect van een verlaging van de opbouw heeft een vergelijkbaar effect als een verhoging op de premie.

4.4.2 Verhoging van de franchise met behoud van de totale premie-inkomsten

De franchise bedraagt in 2015 €12.642. De regeling kan ook versoerd worden door de franchise (tijdelijk) te verhogen met behoud van de totale premie-inkomsten. Dit raakt lage inkomens relatief meer dan hoge inkomens. Dit is te zien in de volgende tabel.

Tabel 4: Effect verhogen franchise

Inkomen	Franchise effect per inkomen					
	15.000	20.000	25.000	30.000	35.000	40.000
Opbouw obv 1,65% opbouwpercentage						
<i>Huidige franchise</i>	39	121	204	286	369	451
<i>Verhoging franchise met € 1.000</i>	22	105	187	270	352	435
<i>Verhoging franchise met € 2.000</i>	6	88	171	253	336	418
Relatieve wijziging in opbouw						
<i>Huidige franchise</i>	0%	0%	0%	0%	0%	0%
<i>Verhoging franchise met € 1.000</i>	-42%	-14%	-8%	-6%	-4%	-4%
<i>Verhoging franchise met € 2.000</i>	-85%	-27%	-16%	-12%	-9%	-7%

Bij een jaarinkomen van € 20.000 zal een verhoging van de franchise met € 1.000 leiden tot een

42% lagere opbouw, terwijl dezelfde verhoging van de franchise bij een jaarinkomen van € 30.000 leidt tot een vermindering van de pensioenopbouw van 6%.

Een verhoging van de franchise alleen, leidt niet tot een significante verbetering van de dekkingsgraad. De opbouw en de premie gaan dan immers analoog aan elkaar omlaag, waardoor per saldo de dekkingsgraad niet wijzigt. De totale premielast voor de sector gaat echter wel omlaag. Door de franchise te verhogen en het premiepercentage zodanig te verhogen dat de totale premielast voor de sector gelijk blijft, wijzigt de dekkingsgraad wel.

Tabel 5: Effect franchise op dekkingsgraad

<i>Premielast gelijk</i>	Verhoging franchise			
	+ € 1.000		+ € 2.000	
	<i>Nee</i>	<i>Ja</i>	<i>Nee</i>	<i>Ja</i>
Stijging in dekkingsgraad				
<i>Effect na 1 jaar</i>	0,0%	0,1%	0,0%	0,2%
<i>Effect na 5 jaar</i>	0,0%	0,5%	0,1%	1,1%
<i>Effect einde horizon</i>	0,2%	1,4%	0,3%	2,8%
Cumulatieve indexatie (15,7%)	15,8%	16,0%	15,8%	16,3%
KDG maatstaf mVDG (89,4%)	89,4%	89,1%	89,4%	88,7%

Als de franchise wordt verhoogd met € 1.000, dan moet de premie stijgen van 20,3% naar 21,7% om de premie-inkomsten in euro's gelijk te houden (let wel: de berekeningen zijn indicatief). Er wordt door de hogere franchise tegelijkertijd minder opgebouwd. Als de premie niet wordt verhoogd leidt dit tot een lichte stijging van de dekkingsgraad. Echter, als er meer premie wordt ingelegd wordt de extra premie eerst gebruikt om extra indexaties te financieren. Als er volledig geïndexeerd wordt, komt de rest van de premie terug als buffervorming en dus verhoging van de dekkingsgraad.

Conclusie effectiviteit maatregel

- Laag tot gemiddeld, dit is mede afhankelijk van de hoogte van de feitelijke premie, indien de franchiseverhoging niet tevens gepaard gaat met een verhoging van het doorsneepremiepercentage dan is de effectiviteit laag.

4.4.3 Partnerpensioen op risicobasis

Het partnerpensioen wordt gefinancierd op kapitaalbasis. Dit betekent dat er gespaard wordt voor partnerpensioen en dat ook (gewezen) partners bij overlijden van gewezen deelnemers en gepensioneerden recht hebben op het opgebouwde (bijzonder) partnerpensioen. Op pensioneringdatum bestaat het recht om het opgebouwde partnerpensioen om te ruilen in ouderdompensioen.

Financiering van het partnerpensioen op risicobasis³ zou een versobering van de regeling betekenen. Als een deelnemer de sector verlaat of met ouderdompensioen gaat, is er geen sprake van opgebouwde rechten vanaf het moment dat het risicopartnerpensioen wordt geïmplementeerd.

³ Enkel toekomstige aanspraken zullen worden gefinancierd op basis van risicobasis.

Tabel 6: Effect PP op risicobasis

	PP op Risicobasis
<i>Stijging in dekkingsgraad</i>	
<i>Effect na 1 jaar</i>	0,7%
<i>Effect na 5 jaar</i>	1,9%
<i>Effect einde horizon</i>	3,3%
<i>Cumulatieve indexatie (15,7%)</i>	16,6%
<i>KDG maatstaf mVDG (89,4%)</i>	88,1%

Het initiële effect van het verzekeren van het partnerpensioen op risicobasis is relatief laag, omdat de aanpassing geldt voor toekomstige opbouw. Het effect op de dekkingsgraad wordt daarom ook groter naar verloop van tijd.

De kritische dekkingsgraad daalt met 1,3%-punt ten opzichte van de regeling op kapitaalbasis.

Conclusie effectiviteit maatregel

- Gemiddeld.

4.5 Korting van pensioenaanspraken en –rechten

Indien de financiële toestand van het fonds daartoe aanleiding geeft, zullen de aanspraken en rechten van de (gewezen) deelnemers conform artikel 17 van het uitvoeringsreglement en artikel 38 van het pensioenreglement.

Een pensioenfonds kan de pensioenaanspraken en -rechten uitsluitend korten als het niet mogelijk is om binnen de gestelde termijn uit een situatie van tekort te komen en als alle andere maatregelen zijn ingezet om het herstel te bespoedigen. De kortingsmaatregel is dus een uiterste noodmaatregel en kan alleen ingezet worden om het benodigde herstel te bereiken. Conform het nFTK, wordt er onderscheid gemaakt tussen een onvoorwaardelijke en een voorwaardelijke korting.

Onvoorwaardelijke korting:

Deze korting wordt onvoorwaardelijk en onherroepelijk toegepast als de beleidsdekkingsgraad vijf jaar achtereenvolgens onder de minimaal vereiste dekkingsgraad (MVDG) blijft en de actuele dekkingsgraad in het vijfde jaar ook onder de minimaal vereiste dekkingsgraad is. De korting vindt zodanig plaats dat de actuele dekkingsgraad in het vijfde jaar gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Deze korting kan uitgesmeerd worden over een periode van maximaal 10 jaar.

Voorwaardelijke korting:

Deze korting wordt toegepast indien het fonds niet in staat is binnen de maximale hersteltermijn te herstellen tot de vereiste dekkingsgraad zonder dat de belangen van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden of de werkgevers onevenredig worden geschaad en alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet om de tekortsituatie op te lossen. Het bestuur zal zich daarbij uiteraard houden aan de voorschriften van wet- en regelgeving. Deze korting mag over een periode van maximaal 10 jaar uitgesmeerd worden. De benodigde korting wordt echter tenminste tijdsevenredig en onvoorwaardelijk doorgevoerd in het eerste jaar.

Als het fonds moet korten, dan kan het bestuur besluiten om uniform, dan wel gedifferentieerd te korten.

De verdeling van de technische voorziening naar (oud-)deelnemers was ultimo 2014 gelijk aan:

- Deelnemers: 33%
- Gewezen deelnemers: 35%
- Gepensioneerden: 32%

5. Uitgangspunten bij selectie van maatregelen en evenwichtige belangenbehartiging

In dit hoofdstuk benoemt het bestuur van het fonds de uitgangspunten die hebben geleid tot de selectie van de onder hoofdstuk 4 benoemde maatregelen (5.1). Tevens streeft het bestuur naar een evenwichtige belangenbehartiging van de verschillende belanghebbenden. In dit hoofdstuk gaat het bestuur ook in op welke wijze rekening is gehouden met de evenwichtige belangenbehartiging (5.2).

5.1 Uitgangspunten selectie van maatregelen

Het bestuur van het fonds beschrijft in dit hoofdstuk de prioritering van de geselecteerde maatregelen.

Het bestuur streeft naar een evenwichtige belangenbehartiging van alle belanghebbenden. Het bestuur heeft de volgende uitgangspunten gehanteerd in het kader van deze evenwichtige belangenbehartiging:

Belangenafweging:

- Alle 4 groepen belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers) dragen bij aan het herstel.
- De lasten worden zo veel mogelijk gelijk verdeeld over de jongere en de oudere deelnemers van het fonds.
- Deelnemers kunnen in de toekomst lagere pensioenuitkeringen verwachten. Zij hebben echter nog tijd om hierop te anticiperen.
- Gewezen deelnemers kunnen eveneens lagere pensioenuitkeringen verwachten. Zij hebben echter ook nog tijd om hierop te anticiperen. Tevens bouwt een gewezen deelnemer mogelijk in een andere pensioenregeling nog (geïndexeerd) pensioen op.
- Gepensioneerden verliezen direct koopkracht.

Niet indexeren

Het achterwege laten van indexatie heeft in potentie veel herstelkracht. Op dit moment wordt er geen indexatie gegeven vanwege de lage dekkingsgraad.

Kostendekkende premie

Het bestuur stelt de premie vast volgens de richtlijnen in de ABTN. Het bestuur moet er altijd voor zorgen dat de premie kostendekkend is. Daarnaast kan het bestuur in een situatie van dat de dekkingsgraad zich onder de mVDG bevindt, kiezen voor een premie die bijdraagt aan herstel tot het minimaal vereist eigen vermogen. In dat geval is toestemming van cao-partijen noodzakelijk. In een crisissituatie kan het bestuur in overleg met sociale partners de herstelopslag verhogen. Werkgevers en actieve deelnemers dragen dan ook bij aan herstel door het verhogen van de inkomsten

Aanpassen/versoberen van de pensioenregeling

De pensioenregeling kan na onderhandelingen door, en in opdracht van, cao-partijen worden versoberd tijdens een crisisperiode.

Korting van pensioenaanspraken en -rechten

Het fonds ziet deze maatregel als uiterste redmiddel en kort niet meer dan strikt nodig is om voldoende te kunnen herstellen. Het bestuur is van mening dat alle belanghebbenden bij moeten dragen aan herstel in een crisissituatie. In geval van korten wordt in beginsel geen onderscheid gemaakt naar deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Er dient tevens een korting te worden doorgevoerd als de hierboven genoemde maatregelen niet voldoende blijken te zijn en blijft de beleidsdekkingsgraad voor vijf jaar achtereen onder de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan is het bestuur – conform het nFTK – verplicht om een onvoorwaardelijke korting toe te passen op aanspraken en pensioenrechten. De onvoorwaardelijke korting dient direct in de boeken opgenomen te worden, maar kan uitgesmeerd worden over de gekozen uitsmeerperiode van 10 jaar. Het bestuur is bevoegd deze maatregel toe te passen zonder toestemming cao-partijen.

De onvoorwaardelijke korting wordt jaarlijks geëffectueerd.

5.2 Evenwichtige belangenbehartiging

Het bestuur maakt voor wat betreft de inzet van crisismaatregelen onderscheid naar de impact ervan op de verschillende groepen belanghebbenden. Hiermee draagt het bestuur zorg voor een evenwichtige verdeling van de lasten in een crisissituatie.

Onderstaande tabel geeft inzicht in welke groepen belanghebbenden worden beïnvloed door een specifieke crisismaatregel.

Tabel 7: Impactanalyse

Impactanalyse				
	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioengerechtigden	Werkgever
Aanpassen toeslagverlening	X	X	X	
Premieverhoging	X			X
Versoberen regeling	X			
Korten	X	X	X	

Het bestuur beseft dat de inschatting van de bijdragen van de 4 groepen (actieve deelnemers, slapers, pensioengerechtigden en werkgevers) lastig te maken is. Op totaalniveau is dit uiteraard wel te bepalen, op individueel niveau én in de tijd is dit niet altijd goed in te schatten, omdat de specifieke omstandigheden van dat moment verschillend kunnen zijn.

Het bestuur heeft in zijn overwegingen ter beoordeling van de evenwichtigheid tussen de verschillende belanghebbenden de volgende criteria meegenomen:

- Effectiviteit: wat is het effect op de dekkingsgraad, indexatievermogen en herstelkracht.
- Proportionaliteit: weegt het effect op tegen de impact voor de diverse groepen van belanghebbenden?
- Solidariteit: zijn de bijdragen van de verschillende groepen van belanghebbenden met elkaar in evenwicht?
- Continuïteit: zijn de maatregelen verstandig met het oog op voorzienbare toekomstige ontwikkelingen?

In onderstaande scoringstabellen worden genoemde noodmaatregelen en kortingsmaatregelen uitgewerkt.

Tabel 8: Scoringstabellen

Aanpassen toeslagverlening				
	Effectiviteit	Proportionaliteit	Solidariteit	Continuïteit
Actieven	+/-	+	+	+
Slapers	+/-	+	+	+
Pensioengerechtigden	+/-	+	+	+
Werkgever	--	--	+	+

Premieverhoging				
	Effectiviteit	Proportionaliteit	Solidariteit	Continuïteit
Actieven	+	-	+	++
Slapers	-	+	-	--
Pensioengerechtigden	-	+	-	--
Werkgever	-	-	+	+

Versobering pensioenregeling				
	Effectiviteit	Proportionaliteit	Solidariteit	Continuïteit
Actieven	+/-	+	+	++
Slapers	--	--	--	--
Pensioengerechtigden	--	--	--	--
Werkgever	--	+	+	+

Korten				
	Effectiviteit	Proportionaliteit	Solidariteit	Continuïteit
Actieven	++	++	++	++
Slapers	++	++	++	++
Pensioengerechtigden	++	++	++	++
Werkgever	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Toelichting scores:

+ = voldoende bijdrage

++ = hoge bijdrage

- = onvoldoende bijdrage

-- = geen bijdrage

6. Prioritering van de maatregelen

Het bestuur van het fonds beschrijft in dit hoofdstuk de prioritering van de geselecteerde maatregelen.

In onderstaand schema worden de maatregelen beschreven die het bestuur heeft benoemd. Tevens wordt het juridisch kader per maatregel beschreven en de prioritering die het bestuur aan de benoemde maatregelen heeft gegeven:

Tabel 9: Maatregelen

Maatregel	ABTN	Uitvoeringsreglement	Pensioenreglement	Inzet en prioriteit
Toeslagverlening	3.8	Artikel 14	Artikel 19	Regulier beleid
Premieverhoging	3.8	Artikel 3	Artikel 6	Regulier beleid, in overleg met sociale partners
Versoberen pensioenregeling	3.8	Artikel 13		1 ^e
Korten pensioenaanspraken en – rechten	3.8	Artikel 17	Artikel 38	2 ^e

6.1 Toeslagenbeleid

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad zal er geen toeslag worden verleend. Conform toekomstbestendige indexatieregels, zal er pas indexatie plaatsvinden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.

6.2 Premiebeleid

Als het fonds zich richting of in de gedefinieerde crisissituatie bevindt kan de premie worden verhoogd.

6.3 Pensioenregeling

De pensioenregeling kan na onderhandelingen door, en in opdracht van, cao-partijen worden versoberd tijdens een crisisperiode.

6.4 Korten

Als eerder genomen maatregelen niet voldoende zijn, kan het bestuur besluiten om te korten. De door te voeren kortingen worden conform de geldende wet- en regelgeving doorgevoerd.

7. Besluitvorming tijdens crisis

In onderstaand schema wordt per maatregel weergegeven welke partijen betrokken worden in het besluitvormingsproces en hoe de procesgang in grote lijnen verloopt. Tevens is per maatregel een bandbreedte weergegeven van de tijdspanne die nodig zal zijn om tot zorgvuldige besluitvorming te komen.

Tabel 11: Besluitvormingsproces

Maatregel	Betrokken partijen	Beschrijving proces	Tijdslijn
Geen toeslag	Bestuur/verantwoordingsorgaan	Na advies verantwoordingsorgaan geen toeslag	1 – 3 weken
Verhoging premie	cao-partijen/bestuur/verantwoordingsorgaan	Aanpassen premie in overleg met sociale partners, aanpassen reglement advisering door verantwoordingsorgaan	1 – 3 maanden
Versobering pensioenregeling	Sociale partners/bestuur/verantwoordingsorgaan	Aanpassen regeling gehoord advies verantwoordingsorgaan	1 – 3 maanden
Korten pensioenaanspraken en –rechten	Bestuur/verantwoordingsorgaan	Korten aanspraken en rechten gehoord advies verantwoordingsorgaan	1 – 3 maanden

Het bestuur vergadert telkens wanneer de voorzitter dit nodig acht of ten minste twee andere bestuursleden het wenselijk achten. Alle besluiten in een bestuursvergadering over zaken worden genomen bij volstreekte meerderheid van stemmen. Het bestuur kan ook buiten de vergadering besluiten nemen, mits dat geschiedt via schriftelijke voorlegging aan alle leden van het bestuur, waarbij ieder bestuurslid de gelegenheid krijgt zich over de desbetreffende voorstellen uit te spreken (artikel 12 van de statuten).

Het bestuur kan besluiten de reguliere besluitvormingsstructuur te verlaten en een crisiscomité in te richten. Uiteraard moet het crisiscomité wel verantwoording afleggen aan het bestuur, verantwoordingsorgaan en de achterban.

8. Communicatie

In dit hoofdstuk beschrijft het bestuur de communicatie over het financieel crisisplan en de communicatie wanneer zich een crisis voordoet.

De in de Pensioenwet opgenomen uitgangspunten duidelijkheid, begrijpelijkheid en tijdigheid vormen de basis voor de communicatie die voortvloeit uit dit financiële crisisplan.

In onderstaande tabel staat weergegeven hoe het pensioenfonds zal communiceren over het crisisplan en in de verschillende stadia van een crisis.

Tabel 12: Communicatie crisisplan

Communicatiefase	Moment van communiceren	Hoofdboodschap	Doelgroep	Kanalen / middelen
Fase 1 Communicatie over het crisisplan	Na vaststellen crisisplan, binnen 2 weken	• Bestaan en doel van een crisisplan • Inhoud op hoofdlijnen: belangrijkste maatregelen inclusief gevolgen voor belanghebbenden, te weten: - Regulier beleid - Versoberen regeling - Korten van de aanspraken • Belangenafweging	• Deelnemers • Gewezen deelnemers • Pensioengerechtigden • Werkgevers • Sociale partners • Toezichhouders	• Website • Brief aan belanghebbenden
Fase 2 Aanvang crisissituatie	Binnen 1 week na aanvang crisis	• Verslechtering financiële positie fonds • Mogelijke maatregelen inclusief gevolgen: - Versoberen pensioenregeling - Korten van de aanspraken • Impact en afweging maatregelen • belangenafweging	• Deelnemers • Gewezen deelnemers • Pensioengerechtigden • Werkgevers • Sociale partners • Toezichhouders	• Brief aan belanghebbenden • Website
Fase 3 Bestuursbesluit(en) over maatregelen	Binnen 1 week na besluit bestuur	• Financiële situatie • Maatregel(en) die genomen worden • Gevolgen van de maatregelen voor de deelnemer • Evenwichtige verdeling en belangenbehartiging • Verwachtingen	• Deelnemers • Gewezen deelnemers • Pensioengerechtigden • Werkgevers • Sociale partners • Toezichhouders	• Brief aan belanghebbenden • Website
Fase 4 Ongedaan maken maatregelen	Binnen 1 week na besluit bestuur	• Verbetering financiële situatie • Maatregelen (gedeeltelijk) ongedaan gemaakt • Gevolgen van het ongedaan maken van de maatregelen voor de deelnemer • Evenwichtige verdeling en belangenbehartiging	• Deelnemers • Gewezen deelnemers • Pensioengerechtigden • Werkgevers • Sociale partners • Toezichhouders	• Brief aan belanghebbenden • Website

9. Evaluatie

Het crisisplan maakt onderdeel uit van de ABTN.

Het bestuur zal het crisisplan jaarlijks bij de actualisering van de ABTN evalueren en zo nodig aanpassen. Evaluaties en aanpassingen zullen ook volgen naar aanleiding van wijzigingen in wet- en regelgeving.